

(3)

1779, 9a

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE

**VERÆ PATHO-
LOGIÆ FUNDA-
MENTIS,**

QUAM,

GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE,

DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
ACADEMIÆ h. t. PRO-RECTORE MAGNIFICO
ET ORDINIS MEDICI DECANO,

PRO GRADU DOCTORIS

IN ARTE SALVTARI OBTINENDO

Placido Philiatorum Examine submittet

JOHANNES TOBIAS LIPPERT,

LIGNICENSIS - SILESIUS.

DIE MAJI A. C. MDCC XIX.

HALÆ MAGDEBURGIÆ,

Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

VERRE PATHO.

LOCUS FUNDA.

DR. MEDIC. HORTMANN.

PRO GRADU DOCTORIS.

JOHANNES GIBBERT.

DISSERTATIO SOLENNIS
DE
FUNDAMENTIS VERÆ
PATHOLOGIÆ.

PROOEMIUM.

S ulla in universa no-
stra arte doctrina majori uti-
litate ac fructu se commen-
dat, atque etiam scitu medi-
cis summe est necessaria, pro-
fecto ea est, quæ de funda-
mentis pathologiæ veris & ex ipsius naturæ libro
descriptis ac petitis accurate & solide instruit, his
enim probe intellectis ac cognitis non modo ad
judicium subactius proferendum de phænome-
nis,

nis, quæ circa morbosas affectiones machinæ nostræ occurrunt, reddimur aptissimi, sed etiam efficaciter, ubicunque opera nostra efflagitur, officio nostro satisfacere poterimus, siquidem præ eos solidæ fundamenta ab iisdem, quæ in pathologicis constructa ac firmata sunt, unice dependent. At vero quo majori & plane mirifica utilitate hæc doctrina eminet, hoc negligentius & incuriosius fere in medicorum monumentis tractatur, imo si dicere volumus quod res est, alibi non satis exquisitè & solide est agitata, alibi vero plane silentio transmissa. Veteres enim medicos quod attinet, ii quidem plura, quæ ad morborum indolem, genium, progressum & eventum pertinent, in scriptis suis consignarunt, sed quoniam corporis humani plena & exacta structura, quæ anatome solertiori indagatur, neque minus solida mechanics & rerum naturalium scientia caruerunt, præterea observationes paucas, breves & minus completas conscripserunt, mirum videri neutiquam debet, eos pro veræ pathologiæ fundamentis sterilia maxima ex parte nomina & inanes cerebri conceptus vendidisse, verasque, uti vitæ, ita & mortis & morborum causas ac congruam iis medendi methodum ignorasse. Quem-

ad-

admodum vero veteribus ob allatas rationes facile condonandum est, ita certe majorem vituperii pœnam incurrunt nostri seculi medici, qui in veræ pathologiæ fundamentis adstruendis, cum tamen præstantissima in re anatomica, physica, botanica, chymica & mechanica hodie prostant & publici usus facta sint inventa, enormiter ad eo impingunt & hallucinantur, tamque jejunos & frivolos conceptus fovent. Causas hujus supinæ ignorantiae inquisituris harum plurimæ inventu non difficiles occurrent, inter quas non exigua est, quod plures ex recentioribus tam negligentes sint in observationibus practicis accuratioribus adornandis, cum tamen præcipuum fundamentum recte de morborum natura atque indole ratiocinandi inde peti ac desumi debeat. Deinde quoque pauci didicerunt, quo pacto inventa illa præcellentissima physica ad historias morborum & observationes decenter adplicent, hinc plerumque illa tanquam minus utilia vel plane rejiciunt atque neglectui habent, vel si ea aliquo modo æstimant, iis non accommode uti sciunt. Ut enim hac vice sanguinis tantummodo circuli mentionem injiciamus, quis quæso divino plane illo invento ad pathologiam & therapiam

ſcientifice tractandam ſatis recte uſus fuit? videas enim quotidie adhuc repeti falſas concluſiones ex diu repudiatis veterum monumentis protractas, quæ languinis circulo e diametro quaſi oppoſitæ ſunt. Tandem quoque inter rationes, quæ impedimento fuerunt, quo minus pathologiæ veræ ſacraria adire potuerint medici, non infima eſt, quod plures fictis principiis & hypotheſibus nimium in doctrinis ſuis inhæreant & in novis condendis, iisque antiquitatis conſenſu ſubinde confirmandis tantopere delectentur. Pauciſſimi medicorum in veritatis indagine ſuo ſenſu & ratione utuntur, ducemque optimam nimirum naturam ſimpliciter ſequuntur, ſed aliorum potius dogmata, quæ plane infallibilia iudicant, ſervili animo arripiunt, eorumque opinionibus tanquam ſcopulis Sireniis adhæreſcunt, nutus illorum pro voluntate, juſſa pro legibus, reſponſa pro oraculis habendo. Et, quod maximum eſt, has opiniones ſuas obtorto quaſi collo ad morborum historias plerumque mutilas, nec ſufficienter inſtructas peſſime detorquent, & hoc modo ſimplicia naturæ iudicia petulanter frangunt propemodum ac ſubvertunt, ex quibus tamen vera pathologia unice eſt depromenda. Cum itaque tan-

tantis difficultatibus expositum sit pathologicum studium & tot tantisque tricis apinisque involutum, non abs re fore judicavimus, si ad communem rei medicæ utilitatem sepositis tantisper omnibus hypothesibus loco Speciminis Inauguralis fundamenta illa proponeremus, quibus omne de morbis ratiocinium ac medendi methodus superstrui unice debet. Et hoc jam unicam & fidelissimam veritatum medicarum matrem naturam nempe simplicem sequendo bono cum Deo, cujus opem ea, qua par est, veneratione ardentissime imploramus, omni modo præstare contendemus.

§. I.

Um itaque nostrum propositum sit in præfenti dissertatione fundamenta pathologiæ veræ exhibendi & ostendendi, quod ab iis potissima eruditionis medicæ pars dependeat, non abs re fore existimamus, si paucissimis tantum verbis attingamus, quam arcta connexio inter physiologiam & pathologiam veram intercedat, priusquam ad ipsam definitionem pathologiæ, & fundamentorum ex ea deductionem atque elucidationem nos accingamus. Quemadmodum igitur physiologia veras vitæ & sanitatis causas tradit & motuum, qui

§ DISSERTATIO SOLENNIS DE FUNDAMENTIS

qui conservant machinam nostram, indolem, naturam atque usum explicat: ita pathologia vicissim genuinas mortis & morborum causas atque effectus, qui ex ordine motuum perverso profluunt, unice exponit, unde clarissime apparere arbitror, illum medicum, quem genuina physiologiae principia latent, in pathologicis quoque rebus explicandis exacte procedere non posse. Etenim ex scientia corporis humani vivi & sani nascitur vera scientia corporis ægroti sive pathologia, quin imo omnes medicinae partes harmonico quodam concentu invicem conspirant.

§. II.

Ut vero propius scopum nostrum attingamus, omnino necessarium fore ducimus, veram pathologiae definitionem præmittere. Est vero illa ipsa doctrina, quæ ex integris morborum historiis eorum origines, generationem, progressum, peculiarem indolem, neque minus symptomatum atque eventuum rationes ex motuum natura ac legibus, quæ in republica corporis nostri observantur, convenienti nexu & ordine tradit, explicat & ad maximos in praxi medica usus accommodat. Ex hac definitione reali omnino conspicuum fit, pathologiam veram ab erronea & vulgari illa toto cælo differre, siquidem illa pro fundamentis agnoscit completas & exquisitissime consignatas observationes, itemque principia anatomica ac mechanica motuum manifesta & abinde suas deductiones & conclusiones in praxi utilissimas format: erronea vero atque superficiera fallacibus duntaxat experimentis, incompletis observationibus & dubiis opinionibus atque hypothesisibus

tan-

tanquam fundamentis innitur, unde nullum solidum de affectu quodam iudicium formari vel aliud quicquam vera laude dignum in usum artis nostræ redundare potest.

§. III.

Duo igitur, uti ex allata definitione patet, sinceræ pathologiæ sunt fundamenta, ex quibus omnis scientia de morbis & methodo iis succurrendi depromi debet, unum scilicet & primarium est plenissima & singulorum morborum historia, quæ ex compluribus observatis & annotatis circumstantiis nascitur: alterum vero est corporis nostri structuræ motuum, omniumque earum rerum, quæ quandam illius status mutationem inferre possunt, exquisitior scientia. Uti enim communiter in Jurisprudencia aliisque scientiis veritas duplicis generis statuitur & alia veritas facti dicitur, quæ maxime memoriæ & attentæ diligentæ soboles est, & res contingentes ac factas cum omnibus circumstantiis sub debito nexu, ordine, tempore describit, alia vero demonstrativa sive rationalis audit, & ex principiis jam claris & cognitis phenomenorum ac effectuum causas, modum & fines inquiri & utilissima theoremata vel axiomata format, quorum recto usu ex notis ignota erui porro atque inveniri possunt: ita quoque in pathologicis sub nomine veritatis facti comprehenduntur observationes & historiæ morborum cum omnibus ac singulis phenomenis atque circumstantiis notatæ, ex quibus deinceps veritas altera nempe demonstrativa suas rationes ex principiis jam claris apta connexionem deducit & universalia axiomata format, quæ ad incognitarum veritatum in-

B

ven-

ventionem facem præmonstrant. Utraque ad veram pathologiam constituendam summe est necessaria. Veritas vero facti, quæ integram morbi quoad omnes circumstantias, ortum & progressum atque exitum historiam describit, basis est rectæ ratiocinationis in medicina & ordine debet præcedere.

§. IV.

Quod vero accuratiores morborum historiae & observationes sint primum & præcipuum pathologiae fundamentum, exinde demonstratur, quia ex illis in copia & accuratiori studio collectis demum vera experientia, quæ medicinae anima est, quæque ornat & perficit medicum, enascitur, quæve pathologia ex tali fonte suos rivulos non deduxit, sterilia omnino ac nullius usus & adplicationis ratiocinia adfert. Et profecto quivis solertiorum medicorum in hanc nobiscum sententiam descendet, siquidem nullatenus dubitandum, quin ad progressum artis nostræ salutaris augendum observationes præ ratiociniis potiores partes sibi vindicent, eo quod plura circa corporis naturam phænomena subinde observentur, quorum vera ratio & adæquata causa difficilis & abstrusæ cognitionis est & permanet. Quod si igitur medici ad altiorem dignitatis gradum artem suam evehere cupiant, id vix alio modo aptiori effectui dare poterunt, quam sedula imitatione methodi, quæ eximii nostri temporis astronomis est familiarissima, quippe qui observationibus, quas hinc inde circa siderum motus instituerunt, inter se probe collatis id effecerunt, ut eorum cursum & situm vel centum annis prædicere possent. Nos spe alimur firmissima, si medici diligenter

ter

ter omnia, quæ circa morborum generationem, decursum & curationes contingere solent, annotarent & observata invicem conferrent ac cum publico communicarent, brevi futurum, ut ars nostra ad majus certitudinis fastigium non solum in prædicendis & avertendis morbis, sed & iisdem dextre sanandis, totoque eorum decursu prædicendo perveniat. Demosthenes interrogatus, quidnam esset in oratore primum? respondit actio; quid secundum? actio; quid tertium? actio. Si quis jam nos interrogaret, quidnam esset in pathologicis primum, jure optimo responderemus: observationes & historiam morborum; quid secundum? itidem observationes & historiam morborum; quid tertium? eadem observationes & historiam morborum.

§. V.

Cum vero plurimum intersit, qua ratione instituantur in medicina observationes, ut exinde optatam utilitatem ac fructum percipiamus, idcirco non abs re fore existimamus, si, quamnam sint requisita genuinarum observationum, dilucide exponamus. Potissimum vero momentum in iis adornandis generatim huc redit, ut eas plenas ac integras nullisque circumstantiis alienius momenti destitutas sistamus. Sicuti enim Jurisperiti, quando de jure respondere ac sententiam ferre debent, integram, ut loqui amant, facti speciem cum necessariis suis circumstantiis requirunt: ita etiam medici non nisi ex completis morborum historiis sapere & quippiam firmi vel solidi dicere aut concludere possunt, eo quod sæpissime in unica levissima primo intuitu visa circumstantia multum momenti situm sit. Operam itaque

12 DISSERTATIO SOLENNIS DE FUNDAMENTIS

dare debemus, ut plenas & perfectas observationes undiquaque conquiramus, quarum revera numero satis exiguæ in medicorum tot monumentis nobis relictae sunt. Et, si ingenue fateamur, quod res est, de plerisque certe, quas apud veteres non minus, quam apud recentiores videas, jure dixeris eas observationum potius fragmenta, quam ipsas observationes, quales in verum salutaris artis incrementum conscribi oportebat. Maximore quoque id attendendum, ut observationes & historiae morborum describantur stilo plano & iisdem loquendi formulis exculto, quibus ægrotantes tuas nobis expriment affectiones: nihil, quod subtilem disputandi rationem, vel inanem eruditionis speciem redolet, est intermiscendum, sed omnia iisdem prorsus modis, quibus locuta est natura, fideliter adnotanda. Et hæc in genere de morborum historiis adornandis satis dicta sunt.

§. VI.

Jam ad specialio rem magis hujus rei illustrationem provolvimur & ea, qua par est, accuratione ostendemus, quænam speciatim momenta in observationibus recte instituendis & morborum historiis condendis necessario explorari atque inquiri debeant. Conscrip-turæ igitur observationes & historiam de morbo quodam ante omnia sollicite dare operam incumbit, ut indivi-dui ab illo morbo affecti exactam sibi comparent noti-tiam, siquidem primus & præcipuus medendi cardo in eo unice verti mihi videtur, ut medicus, quando cor-poris alicujus sanandi curam suscipit, exquisitori illius constitutionis polleat noticia, & cum primis attendat,
quæ-

quam in ipso illo homine peculiaria deprehendantur. Etenim hoc scitu maxime est necessarium, quoniam morbus idem & eadem causa, quæ ipsum facit, pro differenti corporum constitutione mirum dissidentia symptomata atque effectus producant. Ad interiorē vero corporis ægotantis naturam cognoscendam requiritur non solum, ut ætatem, sexum, structuram partium, temperamentum, vires, hæreditariam ad morbos dispositionem, vitæque genus, mores & inclinationes animi & consuetudines consideremus: verum etiam diligenter expiscari oportet, in quo statu omnis generis excretiones positi sint vel fuerint; an alvus, poruli cutis & reliqua emunctoria valde constricta aut relaxata nimis sint? quem in finem quoque urina inspicienda, ejusque copia, sedimentum, consistentia, color, interveniens mutatio, quandoque & odor attendenda, stercora videnda, vel ad minimum de eorum qualitate vera ab adjacentibus relatio expetenda, linteamina quoque corpori nudo superinjecta, ut transpirationis conditio pateat, probe aspicienda & quæ sunt alia a nobis consulto hic prætermittenda. Juvat etiam inquirere, quo forsitan morbo antea laboraverit æger? an is perfecte & secundum rationales artis leges curatus fuerit, vel an imbecillitatem partium & dispositionem ad similem morbum repetendum, vel ad alias longe deteriores & periculosiores affectiones producendas forsitan reliquerit? qua ratione prior morbus fuerit solutus atque finitus? an nimirum perfecta ejus solutio successerit, an imperfecta? Neque minus proderit considerare, qualis sit sanguinis status? num is nimium abundet aut defectu laboret?

14 DISSERTATIO SOLENNIS DE FUNDAMENTIS

ret? quænam adsit vasorum tam venosorum, quam arteriosorum capacitas? num ea nimis angusta vel ampliora existant? utrum sanguis valde impurus sit? qualis dispositio viscerum, & generis nervosi constitutio? robusta, an imbecillis fuerit? Hæc omnia & singula iudicio medici probe subacta in morbis tam cognoscendis & dijudicandis, quam dextre curandis egregium lumen adferunt & ad iudicium rectum de historiis morborum ab alio consignatis proferendum omnino requiruntur.

§. VII.

Quemadmodum idem alimentum, idem medicamentum, idemque venenum longe alios diversissimosque effectus & operationes pro differenti corporum indole edunt: ita etiam morbificæ causæ ejusdem indolis plane multis modis diversam morbi faciem ratione symptomatum, ratione periculi & salutis in diversis subjectis exhibent. Ut exemplo quodam hoc adfertum illustremus: ponamus diversæ corporis constitutionis subjecta, quæ ab una eademque causa, nempe a communicato ex impuro coitu miasmate relaxationem, erosionem vel exulcerationem prostaticarum & minimarum urethræ glandularum conceperunt, & in gonorrhœam sic dictam virulentam inciderunt. Hic certe pro diversitate subjectorum, quibus hoc malum insidet, diversissimæ plane indolis observabuntur symptomata & differens quoque curationis successus ac morbi eventus. Quandoquidem si ætate juvenes, temperamento sanguineos & cholericos & eos adoritur hæc passio, qui nunquam antea hoc malo laborarunt, qui succos in venis alunt bonos & robore nervorum gaudent, benigniora

ora erunt cuncta symptomata, non tantus dolor, ardor, stranguria, lassitudo corporis, inflammatio & putredo genitalium se exerent, facilius etiam medicamentis tractabitur, imo solius diætæ accuratiori observatione paucis diebus sponte ut plurimum cessabit. At si incidit in eos, qui temperamento sunt melancholici aut phlegmatici, & genere nervoso pollent imbecilliori, quorumque partes genitales ob malum olim jam familiare promptam dispositionem ad id retinuerunt, sique simul ætas est paulo provectior & humores corporis scorbutici & cacochymici sunt, mali longe alia facies apparet & non modo difficilius curatur, sed etiam symptomata omnia fiunt acerbiora, imo prorsus nova, uti condylomata, erosiones ulcerosæ glandis, constrictiones & miræ intumescentiæ præputii, interdum junguntur, quibus nonnunquam vel diuturnum & insanabile ferrosi liquoris profluvium vel ipsa scæda a venere nuncupata lues succedit. Nolumus ad hujus adfertionis ulteriorem comprobationem prolixiores esse in exemplis adducendis, cum quivis in praxi exercitatus medicus facile nobis concederet, pro peculiari ægri alicujus constitutione causarum effectus in iisdem morbis subinde non nihil variari. Nihil magis igitur optandum quam ut omnes, qui prudenter in artis salutaris exercitio versari cupiunt, hanc præstantissimi usus regulam alta semper mente repositam habeant, non dari absolutas agendi vires in corporibus, sed omnes esse conditionatas & relativas atque mirifice pro diversa corporum, in quæ agunt & quæ illas recipiunt, conditione mutari atque dispensari.

§. VIII.

§. VIII.

Præterea observationes, si utilitatem aliquam eximiam in praxi adferre debent, morbi genus ejusque generationem, origines, progressum & varias ad eorum generationem concurrentes causas accurate describant necesse est. Perspecta enim corporis ægrotantis natura præcipua cura esse debet medici, ut morbi genium, peculiaritatem indolem & causas anxie perscrutetur, siquidem unusquisque morbus singularem & quasi propriam indolem, qua incedit, habet, dum non modo certos typos, tempora, periodos ac ordines in accessione ac incremento servat, certis etiam modis & per certas vias atque excretiones solvitur, sed & plane speciali ratione in turbandis & pervertendis motibus & actionibus secundum naturam seu symptomatibus efficiendis singuli procedunt, ex quibus omnibus probe collatis morbus recte cognoscitur & ab aliis quoque distinguitur. Denique ex erratis in diætâ & usu rerum, quibus quotidie ad corporis conservationem indigemus, commissis primordia & morborum origines probe cognoscere juvat, quod certe ad præsertionem a morbis amplissimum usum habet. Maxime omnium vero morborum causæ proximæ indagandæ erunt, quibus inventam esse constans & philosophorum & medicorum perpetuaque fuit sententia. Sapienter enim productum est ab Hippocrate ejusque fidei sectatoribus, *medicum ad sanandum sufficere, si ad cognoscendum suffecerit*, uti ait *Libr. de Arte §. 20.* Id quod pressius adhuc exprimit *Libr. de flatibus §. 2. si quis causas corporis affecti probe cognoveris, potens est valde ea corporibus adferre, quæ corpori*
com-

commodent nimirum contrariis, morborum natura perspecta.
 Atque etiam præclare hanc in rem scribit Corn. Celsus.
 dum inquit: *causæ morbi investigatio ejusque primordia &*
ocasio in affectionis & remediorum cognitionem deducunt am-
pissimam.

§. IX.

Excellentem itaque hunc scopum semper sibi præfixum habeat solers morborum historiographus, ut singulas circumstantias probe annotet, quæ ullo modo ad causæ morbi intimiorem cognitionem facere possunt, nam ex morborum causis bene perspectis aptas curandi indicationes sibi formare debet medicus. Ineptæ illæ, quas in monumentis suis subinde auctores medici proferunt, indicationes, quæ in ablationem causæ dirigi debebant, certo nobis persuadent, nec unquam de genuinis morborum causis adæquatum & frugiferum se fovere & fovisse conceptum. Quid enim sibi volunt nominales illæ indicationum in morbis expressiones, dum dicunt: furibundum archæum esse sedandum, & depressum ac emortuum excitandum, naturam in opere suo deficientem adjuvandam, ejus errorem corrigendum, naturam vel archæum alibi & minus recte occupatum vel aberrantem sui officii admonendum, discursivum spirituum motum sistendum, perturbatam sanguinis & humorum crasim reparandam, morborum fermenta peregrina ejicienda, viscerum fermenta debiliora & acido exuperante deturpata reparanda & acidum certis morbis ingenerandis aptum invertendum, lympham fermentificam acido-volatilem tollendam, humorum qualitatem malignam temperandam & expellendam, calidum

18 DISSERTATIO SOLEMNIS DE FUNDAMENTIS

dum innatum restaurandum esse & id genus innumera alia, quibus paginas implere nauseam cieret lectoribus. Hæ & similes obscuræ, nihil reale significantes, neque ad vitæ, sanitatis vel morborum rationem explicandam vel ad remediorum inventionem idoneæ medendi indicationes, quæ proxime ex causarum morbificarum peculiari natura perspecta depromendæ essent, satis superque manifestant, genuinas morborum & symptomatum, imo mortis causas ejusmodi speculatoribus minus esse perspectas, planeque incognitas. Neque adeo mirum videri debet, si ab eorum medicatione parum commodi in miseros ægrotos redundat.

§. X.

Deinceps quoque observationes & completæ de morbis historiæ, si ad faciliorem & tutiorem sanandi rationem facere debent, remediorum, quæ adhibita fuerunt, operationes contineant. Ausim dicere, ex illis rebus, quæ ad augendam medicinæ utilitatem & dignitatem faciunt, nihil hoc ipso aptius esse. Operationes enim remediorum multum pro diversitate corporum, naturarum, morborum & temporum differunt. Gaudet enim quodvis & maxime potens remedium certa & mechanica agendi & operandi facultate, quæ medico utique exacte cognita esse debet. Siquidem is demum veri medici nomen tueri mihi videtur, qui non modo optima ad usum seligit remedia, sed & illa ipsa rite præparare novit, eorumque vires & in agendo proprietates in tot diversissimis casibus probe perspectas cognitasque habet. Ex quo illud commodi maxime emergit, ut iis etiam postea majori cum certitudine & ju-

judicio uti possit. Nam quodvis medicamentum manifesta quadam agendi virtute instructum tam promptum est ad nocendum, quam ad juvandum, pro eo nempe, ut quis illo utitur. Equidem cuncta remedia tunc profunt eximie, quando recte & debito tempore usurpantur, nocent vero eadem non parum, quando minus recte & considerate adhibentur. Mirifice igitur Hippocrates medicamentorum facultates, quas habent, medicorum memoriæ commendat, cum ait in *Libr. de decenni ornatu*. § 8. *firma memoria teneto medicamenta & simplices facultates & descripias (intelligo per observationes) si modo tales existant. Sicut & in memoria tibi morborum curationes & harum modi, quotupliciter & quomodo in singulis sese habeant.* Et sane, cum omnium remediorum vires maxime sint relativæ, variisque conditionibus limitatæ, non absolutæ, neque unice a sphaera activitatis suæ, sed simul etiam, ut philosophi loqui amant, a modo receptivitatis, sive, quod unum idemque est, a dispositione interna partium & naturæ auxilio dependeat, facile patere arbitramur, maximum inde ad medicinæ incrementum pondus accedere, si in historiis morborum conscribendis simul accuratissime annotetur, quam in hoc vel illo subjecto, in hoc vel illo morbi statu mutationes intulerint medicamenta. Remediorum enim virtutes pro diversa corporum, morborum & temporum constitutione atque conditione scire, dimeri & determinare posse, principium est in medicina, medium ac finis.

§. XI.

Denique ad observationes & completas morbi historias adornandas sectio cadaverum morbis defunctorum hominum maxime pertinet, quandoquidem non facile aptius & certius ad naturam morbiſicæ cauſæ & ſedem affectam pernoscendam, imo ad mortis cauſas detegendas medium ſectiōne & inſpectiōne ſolentiori cadaverum eorum hominum, qui iisdem morbis extincti ſunt, invenitur. Quanquam enim non omnia, quæ in diſſectis cadaveribus obſervantur, ſemper primæ & proximæ morborum cauſæ habendæ ſint, ſed ſæpius effectus tantum cauſarum atque ipſius mortis, nihilominus non raro accidit, ut hac ratione genuinæ ſubinde morborum atque ſymptomatum inſolitorum cauſæ manifeſtæ ſiant. Noti mihi ſunt plurimi caſus, ubi tum in ipſis morbis, tum in eorum cauſis cognoscendis non incelebres etiam, ſed magni nominis medici valde hallucinati ſunt, maxime aliena de morborum quorundam indole & cauſis proferendo, quorum erroneas ſpeculationes cadaveris poſt mortem apertio evidentiffime refutavit, facta enim ſectiōne ut plurimum polypoſæ in corde vel vaſis majoribus concretiōnes aut empyemata in pectore, abſceſſus meſenterii, calculi in veſicula fellea vel veſica urinaria, rupta ſanguinea vel lymphatica vaſa, ingentes glandularum tumores, ſcirrhoſitates vel corruptiōnes putredinoſæ viſcerum, uterus diſruptus in conſpectum venerunt, de quibus nihil plane antea cogitatum fuit. Monendum adhuc hoc loco eſt, ne in cadaverum diſſectiōnibus cauſam morbi confundamus cum cauſa mortis, quod a plurimis minus ſincerioribus medicis fieri aſo-

fo-

solet, quibus sufficiens eruditio ad iudicium aptum de læsionibus partium, quæ in sectionibus deprehensæ fuerunt, ferendum deficit. Nonnulli etiam data opera causam mortis pro causa morbi habent, ut hoc pacto aliis imponant, quasi nulla arte morbus, quo vita defunctus fuit æger, medicamentis potuisset restitui, ut sub hoc inevitabilis moriendi necessitatis prætextu famam suam salvam integramque conservent.

§. XII.

Dissectiones itaque cadaverum frequentiores & solertiores a medicis anatomes peritis majorem in modum commendandæ sunt, eo quod vera causarum morbi cognitio & prudens remediorum ad eas auferendas applicatio duo quasi poli sint, circa quos tota praxis medica vertitur. Et utut accuratior causæ morbificæ cognitio non semper satis sit ad morbum tollendum, si nempe is remediorum efficaciam vincat, non tamen ideo inquisitio diligentior cadaverum tanquam labor parvæ utilitatis inculanda, quod a nonnullis sciolis, qui sapientiam suam non ex puro naturæ fonte, sed ad instar araneæ ab indigestis cogitationibus perpetuo educunt, fieri consuevit, siquidem ad minimum id efficit, ut medicus, an morbus similis forte occurrens sanationem admittat, nec ne, & quænam medicamenta huic malo avertendo idonea sint, quæ non, dijudicare possit. Profecto ex unica per anatomem circa morbi alicujus causam facta observatione plus utilitatis in praxin, præsertim si eadem affectio iisdem plane circumstantiis stipata denuo occurrat, redundabit, quam ex mille subtilibus theoreticorum ratiunculis ex fictitiarum hypothesium

serinio depromtis. Pulchre hanc in rem scribit *Georg. Baglivus Lib. I. Praxeos medicae cap. V. §. 6.* dum ait: *errant, qui putant, se morbos feliciter curaturos, quia doctrinam theorizandi ad amussim callent; errant, inquam, quia medicus ad multo altiora respicere debet, ut innocentem artem a calumniis vindicet, egrosque a morborum tædio ad salutis tranquillitatem revocet: cadavera hominum morbis denatorum secanda sunt ei, manusque inquinande, ut inveniat, quæ morbi sit sedes, quæ causa, qui exitus antecedentium symptomatum, qui demum effectum omnium in antecedenti morbo observatorum eventus.*

§. XIII.

Reliquum jam est, ut etiam dicamus, quinam fructus ex medicorum plenioribus observatis in perfectionem & certitudinem artis nostræ redundent. Sunt vero hi eximii. Neque enim alia via vel methodus suppetit, qua morbos a se invicem probe distinguere eorumque causas multum quoque dissidentes cognoscere possumus, quam per multiplices & recte institutas observationes. Ad prudentem etiam prognosin sive ad iudicium de morborum eventu formandum, quæ doctrina mirifice ornat & perficit medicum, ejusque existimationem auget, certior & melior, quam per observationes, nulla via invenienda est. Quam infinitæ circa morborum prognosin regulæ in *Hippocratis* aliorumque veterum monumentis prostant, quæ tamen maxima ex parte fallaces sunt, tantum abest, ut pro universalibus sententiis & aphorismis veris haberi possint. Idque accidit maxime ob eam rationem, quia non ex integris morborum historiis, sed ex eorum fragmentis tantum
&

& quibusdam, non omnibus & singulis circumstantiis depromtæ sunt. Igitur longe perfectior & hæc doctrina de prognosi speranda nobis erit, modo ex multiplici observatione & accuratiori consideratione circumstantiarum prognosticas regulas elicere incipiamus. Neque dici satis potest, quam utilia corollaria in usum futurum ratione methodi medendi, ratione adplicationis remediorum, & in cognoscendo, quænam ex horum genere noceant vel prosint, hauriri queant: medico enim nunquam desistendum est ab observationibus & experimentis, neque ulla, licet etiam minoris momenti videantur, negligenda sunt. Nos certe non facile casum quendam medicum prætermittimus, quia vix ullus incidit, ex quo non quippiam adhuc addiscere possimus, cum ad minimum, quod jam inventum & cognitum fuit, exinde confirmetur.

§. XIV.

Inter alios vero fructus, quos ex recte consignatis morborum historiis & observationibus expectare possumus, non mediocris quoque est is, quo ad dissidentes medicorum hypotheses, opiniones & controversias etiam in praxi decidendas reddimur aptissimi. Quodsi enim ulla certe medica disciplina innumeris opinionum figmentis, sectis & controversiis immerfa est. Ex harum vero dissidentium opinionum labyrintho nosmet extricandi non meliorem novimus modum, quam si eorum adplicationem ad medicas observationes, quæ ac immutabilem naturæ ordinem & processum in vitæ, sanitatis ac morborum negotio complectuntur, urgeamus, tum enim facile earum sterilitas apparebit, eo quod
tam

24 DISSERTATIO SOLEMNIS DE FUNDAMENTIS

tam paucis phenomenis & circumstantiis explicandis congruant aut sufficiant. Quot diversissimæ medicorum in praxi medica circa remediorum valentium & heroicorum v.g. venæsectionis, fonticulorum, vesicatoriorum, purgantium, emeticorum, mercurialium, opiatorum, chinæ chinæ, salium volatilium, martialium sunt sententiæ, dum quidam in certis morbis sanandis illa in cœlum quasi efferunt, alii eadem in iisdem morbis penitus deprimunt & damnant & singuli tamen, ut adfertiones suas confirment, ad experientiæ asyllum confugiunt. Hic certe non proclivior emergendi ex hisce difficultatibus patet via, quam si observationes cum cura & diligentia conscriptas de illis morbis, in quibus damnum vel salutem hæc medicamenta attulerunt, consulamur, tunc enim facile apparebit, pro differenti circumstantiarum ratione in eodem morbo remedia hæc insignem opem vel luculentum etiam damnum attulisse, adeoque in se non esse nociva, sed in medicos culpam esse refundendam, qui usi iis non recte fuerunt.

§. XV.

Hiscæ jam discussis, quæ de primario pathologiæ fundamento, nimirum historiis morborum, earumque accurata consignatione & fructu exinde emergente pro compendio dissertationis propositæ erant dicenda, presso pede ad alterum, uti universæ medicinæ, ita etiam pathologiæ fundamentum explicandum, progredimur, quod est scientia, corporis humani ex ipsa structura & mechanismo, qui in ea sapientissime administratur unice deprompta: siquidem corpus nostrum est machina summo Dei artificio & sapientissimo ordine constructa, ut motus

tus

tus structuræ convenientes edat, quorum naturam & leges exquisite nosse oportet medicum. Quemadmodum vero hi vitam sive conservationem corporis nostri summe corruptibilis tuentur & omnes ejus actiones tam vitales, quam naturales & animales secundum certum ordinem & divinum præscriptum moderantur, id est, sanitatem præstant: ita quoque illi ipsi perversi, turbati vel destructi morbos, imo tristissimam mortem efficiunt. Hæc motuum scientia adprime utilis est medico, quia ex horum natura omnia ea, quæ circa corpus contingunt atque tum in corpore morbofo, tum in morborum historiis continentur, apte explicari debent. Et hoc est, quod medicorum recentiores urgent, omnia ex mechanicis rationibus deducenda ac derivanda esse, cum veteres & nonnulli pauci ex recentioribus in eo maxime deliquerint, quod nunquam ad motum, qui tamen omnium actionum formarum, effectuum ac qualitatum cum in physicis, tum in medicis causa ac fons est, sed tantummodo ad materiam ejusque affectiones & qualitates omnem cogitationem ac mentem direxerint.

§. XVI.

Fons autem & scaturigo errorum atque ignorantie in rebus medicis explicandis prisco tempore fuit præcipuus, quod non ex ipsis rebus sapere & ex natura corporis nostri ipsum principium & causam demonstrationum physico-pathologicarum desumere voluerunt medici veteres, utpote illis structura corporis nostri, quam per anatomen accuratissimam indefesso studio & rara diligentia nostris temporibus ante omnium oculos præcellentissimi nominis viri posuerunt, penitus incognita fuit:

D

de

26 DISSERTATIO SOLENNIS DE FUNDAMENTIS

de sanguinis progressu ac circulo ferme nullum vel obscurissimum habebant conceptum: artificiosissimam viscerum, emunctoriorum & organorum, quibus ad sensationem anima utitur, fabricam ignorabant, neque solidi ac fluidi corporis naturam, motus leges staticas & hydraulicas, aëris vires, pondus ac elaterem callebant, quin imo nec ullius corporis mixti texturam ac crasim per chymica experimenta intimius detexerunt, unde non mirum videri debet, eos, uti in aliis medicinae partibus, ita maxime in pathologia progressum aliquem laude dignum non fecisse. Magna igitur est utilitas, quæ ex interiori rerum mechanicarum ac physicarum notitia, quæ etiam ipsam physiologiam corporis nostri comprehendit, in pathologiam profluit.

§ XVII.

Vera itaque pathologia pro fundamento habet anthropologiam sive exquisitam machinæ humanæ cognitionem quoad partium solidarum structuram, fluidarum temperiem & motum ex regulis & legibus staticis, mechanicis, hydraulicis, opticis, principiis chymicis derivatam. Quocirca pathologus facile videt, omnia vitia & affectus præter naturam in corpore occurrentes derivari posse ac debere ex quantitate sanguinis & humorum vitiosa sive aucta sive imminuta, ex humorum intemperie, quæ, prout elementa sanguinem ingredientia varia sunt, diversa quoque est; & tandem principaliter ex motu vitioso, qui plerumque absolvit rationem morborum formalem, causamque immediatam. Deprehendimus enim attenda & accurata observatione in omni morbo vel motum esse imminutum,
un-

unde tonus ac robur partium perit & toni naturalis relaxatio exoritur; vel motum in nervis esse auctum, unde spasmodicarum contractionum & motionum convulsivarum origo profluit; vel impulsum arteriarum & cordis majorem ac citatiorem, unde febrilis calor, sanguinisque humani intestina agitatio dependet.

§. XVIII.

Medicus itaque anatomes & mechanices corporis nostri peritissimus ad omnia phænomena exponenda, imo etiam ad explicandas difficiles & alias abstrusas res, quæ in machina nostra fiunt & contingunt, redditur aptissimus, licet non semper eadem prorsus facilitate modum, quo hæc omnia in corpore fiunt, ob intellectus imbecillitatem & mechanismum paulo subtiliorem deprehendere & penetrare possit. Ita neutiquam dubitabit, illas etiam actiones, quæ communi ratiocinandi more ab anima proficisci dicuntur, mechanismo, utut subtiliori cerebri in acceptis esse referendas hanc præsertim ob rationem inductus, quod evidentissime observet, mores, cupiditates, vitia ac virtutes, prudentiam quoque & insaniam hominis a sanguinis conditione & mechanismo dependere & eadem per diætam varie immutari posse. Neque etiam facile his veritatibus instructus phænomena morborum insolita ab incantationibus magicis, characteribus præstigiatoris, artibus diabolicis vel ab infaustis astrorum influentiis derivabit, quod vulgi medicorum in morbis gravioribus vel paulo insolentioribus symptomatibus procedentibus, quorum veras causas determinare nesciunt, ultimum ignorantia est aylum; sed facile concedet, omnia hæc esse mechanice

possibilia, licet ob profundiorum mechanisum intellectus horum effectuum plenam rationem dare & explicare nequeat, interim probe edoctus, multa fieri in natura, quorum vera ratio & fiendi modus ad unguem determinari haud possit.

§. XIX.

Præterea etiam nemo rerum corporearum, quibus continuo ad vitam & sanitatem tuendam & restituendam utimur, potentiam & vires corpus immutandi, destruendi & morbosas adfectiones inferendi inquirere, tantarumque mutationum causas adæquatas reddere potest, nisi veræ & solidioris physices ac mechanices fundamentis probe sit imbutus. Sane mirandum est, dari hodie quosdam, qui veræ physices studium in rebus medicis parum utilitatis habere adfirmant ducti potissimum hac ratione, quod ex animi affectionibus & impressionibus perverfis varias morbosas motiones nasci videant. Equidem non negamus, oriri quosdam morbos ex phantasiæ vitio & affectuum animi vehementia, interim tamen comprehendere non possumus, quo jure ac fundamento ex particulari hac observatione inferri queat, quod omnes motus & actiones animali cuidam principio debeant adscribi. Ecquis enim est, qui causarum morbificarum, medicamentorum vel venenorum operationes plane peculiare & diversas, quas singula edunt, inde explicare conetur? Optimi & antiquissimi medicorum utilitatem veritatum physicarum in medicina probe agnoverunt, eapropter in observandis iis rebus, quæ mutationem quandam corporibus inferre possunt, fuerunt diligentissimi & harum sedulam inquisitionem

nem

nem ubivis commendarunt. Testantur hoc maxime magni Hippocratis scripta physica, quæ de humana natura, de corde, de locis in homine, de flatibus, de dietis, aëris, aquarum & locorum natura nobis reliquit, in quibus cum primis adstruere contendit, ex diæta & aëre non tantum varii generis nasci morbos, sed & mentem humanam inde sapientiore & stolidiore reddi. Et sane quantum commodi ex solertiori rerum præsertim earum, quibus continuo in vita nostra opus habemus, notitia physica in medicinam redundet, vix satis efferrî verbis potest. Omni igitur opera eo annitendum est medico, ut iis præsertim in regionibus, ubi praxin exercere vult, in aëris constitutionem, potuum genera, alimentorum proprietates, climatis conditionem, soli indolem, vivendi rationes sedulo inquireat, siquidem ex aëris varia constitutione vita & sanitas vel mors aut morbi epidemii oriuntur & generantur. Deinceps cum potuum genera plurima sint, juvat aquarum indolem, itemque cerevisiarum, vinorum & aliorum liquorum usu receptorum peculiarem naturam indagari, eo quod ejusmodi res immediate suas virtutes cum fluoribus corporis nostri communicent, liquida enim pota, prout natura variant, ad certos ac varios morbos disponunt animantium corpora & nonnullis sunt salubria, aliis minus. Simili ratione ex alimentorum proprietatibus, locorum situ, soli natura, vivendi ratione certis populis familiari perceptis ac probe cognitis medicus magnam adipiscetur lucem explicandi, cur ad hos vel alios morbos certi districtus, nationes & populi sint dispositi. Firmum itaque manet ac stabile in usum quo-

30 DISSERTATIO SOLENNIS DE FVNDAMENTIS

que pathologicum & practicum non parum utilitatis ex
interiori rerum *phylicarum* cognitione emergere.

§. XX.

Enucleatis igitur veræ pathologiæ fundamentis non abs re fore videtur, si pauca quædam de hypothesibus medicorum, quæ incrementum medicinæ mirum retardantur & certitudinem ejus maxime subiam reddunt, coronidis loco subjungamus. Sunt vero hypotheses falsa & obscura principia, quibus rerum medicarum explicatio ab auctoribus tentatur, licet satis infeliciter id fiat, cum omnibus phænomenis evolvendis non quadrent & nonnullis tantum explicandis interviant. Huc spectant veterum calidum innatum, humidum radicale, spiritus insitus & influus, *Helmontii* archæus, dumviratus & occultum vitæ regimen, phosphorus cordis & cerebri, nonnullorum anima consilii, rationis & intentionis particeps & hujusmodi generis alia plures cerebri fictiones, quas longum esset enumerare. Hæ & similes hypotheses, præterquam quod parvæ utilitatis sint, infinitarum quoque inter medicos dissensionum causæ existunt, quæ non tantum in eorum scriptis, sed maxime, ubi ad lectum ægrotantium concurrunt, advertuntur, cum rarissime inter eos de morbi, quo quis laborat, genere, causis, multo minus de medendi methodo & remediis præscribendis conveniat, ut potius subinde sibi adversentur et nihil frequentius advertatur, quam quod unus alterum erroris & damni illati in curatione arguat atque criminetur, quæ omnia ex eo proveniunt, quod illorum judicia & facta non firmis nervis, demonstrationibus & veritatibus nitantur, sed

sed ex crudis ingenii commentis & lusibus errantis phantasiæ gignantur. Variæ vero hypotheses in medicina non modo discordiam inter medicos pariunt, sed etiam ægrotantibus perniciem adferunt & artis nostræ dignitati multum detrahunt, ita ut etiam apud vulgus male audiat, quod suo tempore jam indicavit Hippocrates, dum *Libr. de victu acutorum §. 4.* ait: *calumniam incurrit tota ars apud vulgus adeo magnam, ut neque omnino medicinam esse putent. Nam in acutis morbis in tantum inter se differunt artifices, ut, quæ alter exhibet, optima esse putans, ea alter jam mala existimet & fere ob id artem vaticinationi similem esse dixerint.*

§. XXI.

Optandum igitur vehementer foret, ut omnes medici ex hypothesium præconceptarum labyrintho totis viribus se extricari contenderent, neque illis in totum adeo se manciparent ut dedecori sibi ducerent, ab iis, quas olim parum considerate foverunt, sententiis recedere, easque vel emendare vel porfus rejicere. Mihi semper hic mos fuit, quem perpetuo etiam aliis commendare soleo, in nullius verba magistri jurare, sed de omnibus prudenter dubitare, aliorumque dogmata expendere, eaque ad observationes practicas, tanquam ad lydium lapidem examinare ac dispicere, num usum in iis resolvendis & in praxi habeant. Cum enim medicina sit summa philosophia, & sanitatem ac vitæ longæ conservationem, morborumque & præcautionem & a corpore depulsionem unice pro fine habeat, merito ab omnibus incertis opinionibus, fictionibus & hypothesibus est purganda & nequicquam in ejus doctrina, quod
cla

32 DISSERTATIO SOLENNIS DE FUNDAMENTIS & C.

clarissime cognitum & demonstratum non est, admit-
tendum.

§. XXII.

Ex hisce jam omnibus, quæ huc usque in Dissertatio-
ne nostra proposuimus, clarissime patere arbitror, quam
exigua spes & fiducia in ejusmodi medicis constituenda
sit, qui accuratas morborum historias prorsus neglectui
habent vel ob veræ theoriæ & philosophiæ corporis
humani defectum, rerumque, quæ saluti vel damno sunt,
inscitiam, ex historiis & morborum observationibus cum
cura etiam consignatis veras morbi causas elicere, vel,
quod ad praxin tutam conferat, cum certa & fundata
ratione eruere nequeunt. Neque opus ulteriori hac de
re disputatione, cum quotidiana exempla & mille ab
his facta per mortes ægrorum experimenta id satis
superque confirmet.

F I N I S.

Halle, Dids, 1779. H-2

ULB Halle

003 712 46X

3

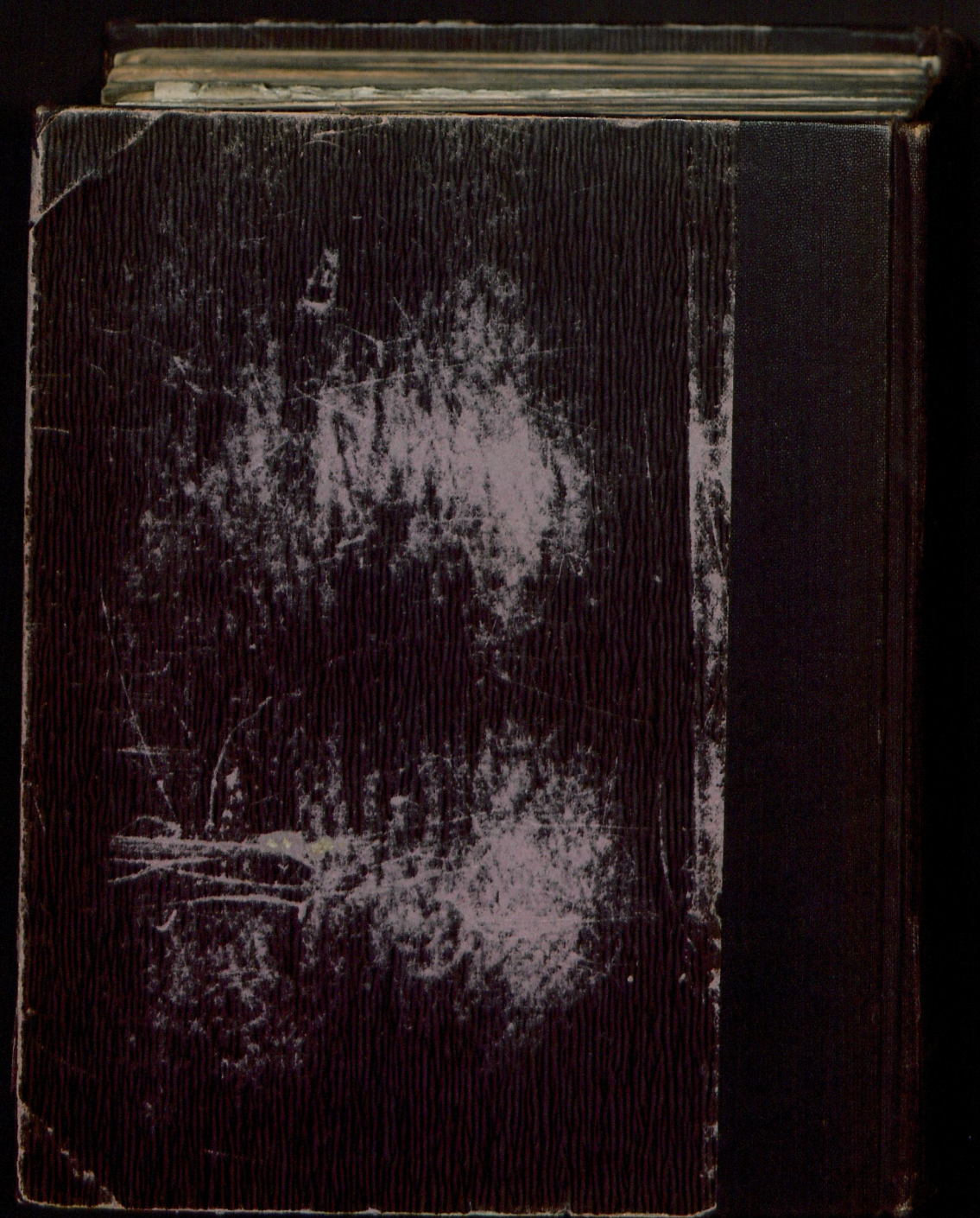
7

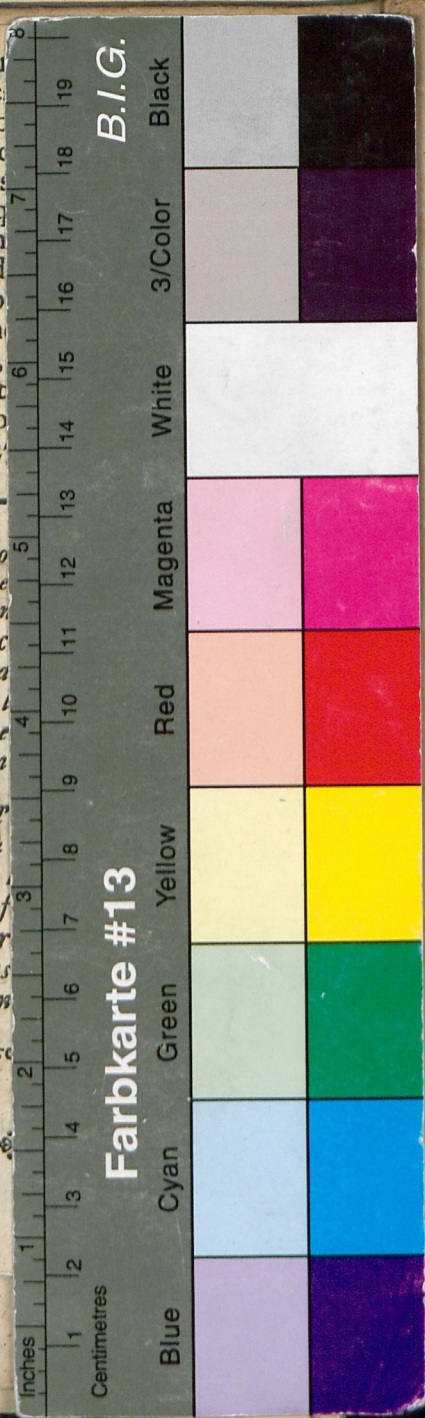
TA-701

nur 2. Sten bishov verknüpft

Rehov

(3)

1779, 9a

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

VERÆ PATHO-
LOGIÆ FUNDA-
MENTIS,

QUAM,

GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE,

DN. FRIDERICO HOFFMANNO,
ACADEMIÆ h. t. PRO-RECTORE MAGNIFICO
ET ORDINIS MEDICI DECANO,

PRO GRADU DOCTORIS

IN ARTE SALVTARI OBTINENDO

Placido Philiatorum Examine submitter

JOHANNES TOBIAS LIPPERT,

LIGNICENSIS - SILESIUS.

DIE MAJI A. C. MDCC XIX.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis CHRISTIANI WENCKELII, Acad. Typogr.

